

УДК 338.2

Т. В. Руда,

*кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник
відділу наукових досліджень з організаційних питань митної справи
Державний науково-дослідний інститут митної справи*

Є.М. Рудніченко,

*кандидат економічних наук, доцент
завідувач відділу наукових досліджень
з організаційних питань митної справи
Державний науково-дослідний інститут митної справи*

А. М. Рудий,

*старший викладач кафедри економіки підприємства
ПВНЗ „Університет економіки і підприємництва”*

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ КАДРОВОЇ КОМПОНЕНТИ У ПРОЦЕСІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Постановка проблеми. В умовах динамічності зовнішнього середовища, все більшої актуальності набувають питання забезпечення економічної безпеки підприємства, галузі та держави в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням цих питань займаються такі вчені, як: Г. В. Козаченко, В. П. Пономарьова, В. І. Мунтіяна, В. В. Шликова, Н. Й. Реверчук, О. В. Ареф'єва, А. В. Кендюхов та ін. Незважаючи на те, що дослідженню економічної безпеки присвячено значну кількість наукових праць, недостатньо вивченими залишаються аспекти, що стосуються кадрової компоненти.

Метою написання статті є визначення сутності, структури та значення кадрової компоненти в підвищенні рівня економічної безпеки.

Результати досліджень. На сьогодні виділяють декілька підходів до визначення сутності дефініції „економічна безпека”, проте принципових відмінностей між ними немає, а тому, під економічною безпекою найчастіше розуміють стан ефективного використання ресурсів (капіталу, персоналу, інформації і технології, техніки та устаткування, прав) й існуючих ринкових можливостей, що дає змогу запобігати вну-

трішнім і зовнішнім негативним впливам (загрозам) та забезпечити тривале виживання й стійкий розвиток системи відповідно до обраної місії.

Аналізуючи структуру економічної безпеки, слід зазначити, що більшість дослідників виділяють наступні функціональні елементи: фінансову, інтелектуально-кадрову, техніко-технологічну, політико-правову, інформаційну, екологічну та силову складові.

Фінансову складову більшість дослідників відносять до фундаментальних у структурі економічної безпеки і розглядають як сукупність фінансових результатів діяльності підприємства, що відображають його спроможність пристосуватися до мінливих умов та факторів зовнішнього і внутрішнього середовища.

Інтелектуально-кадрова складова містить в собі два тісно пов'язані напрями забезпечення ефективної діяльності підприємства. Кадрова складова включає всі аспекти, що стосуються роботи з персоналом, підвищення ефективності його роботи, планування й управління ним. Інтелектуальна ж стосується всіх аспектів, що визначають якість персоналу підприємства.

Техніко-технологічна складова ґрунтується на всіх аспектах, які визначають наскільки

ки рівень технологій підприємства відповідає стандартам, а також того, чи є в підприємства потенціал для подальшого розвитку.

Політико-правова складова враховує всі аспекти, що формують правове забезпечення діяльності підприємства, а також можливості адаптації підприємства до змін в законодавстві, державному управлінні тощо.

Інформаційна складова стосується всіх аспектів, що формують інформаційне забезпечення процесу прийняття рішення на підприємстві, якості та кількості наявної інформації.

Екологічна складова передбачає врахування всіх аспектів діяльності підприємства і, особливо, виробничого процесу, які спричиняють негативний вплив на навколишнє середовище та екологію регіону і держави, ступеню забезпечення екологічного контролю та ефективності витрат підприємства на природоохоронні заходи.

Силова складова враховує всі аспекти діяльності підприємства, що визначають фізичну безпеку його працівників, ступінь збереження майна від негативних впливів та захищеність інформаційних ресурсів підприємства.

Досить поширеною є й структуризація економічної безпеки, що передбачає окремий розподіл кадрової та інтелектуальної складової.

Кадрова безпека є одним із стратегічних функціональних елементів економічної безпеки, що визначається інтелектом та кваліфікацією трудових ресурсів і ефективністю системи управління ними.

На сьогодні поняття „кадрова безпека”, здебільшого, розглядається, як комплекс дій та взаємовідносин персоналу, при якому відбувається ефективно економічне функціонування підприємства, його здатність протистояти внутрішнім і зовнішнім впливам та загрозам, пов'язаним з персоналом, діагностика та прогнозування впливу персоналу на показники роботи, його інтелектуальний потенціал і трудові відносини загалом. В економічній літературі досить часто кадрову складову об'єднують з інтелектуальною, проте, на нашу думку, зазначені складові

є самостійними, хоча й тісно пов'язаними складовими економічної безпеки.

Значення кадрової безпеки набуває стратегічного характеру в умовах реформування Державної митної служби, зокрема, саме рівень компетентності та професійної підготовки працівників митної служби визначатиме напрямок розвитку даної сфери в контексті функціонування Міністерства доходів і зборів України. Окрім того, загроза звільнення й низька мотивація до роботи працівників митних органів може створити умови до розголошення конфіденційної інформації, підвищення рівня корупції та активізації впливу посадових осіб органів державної влади й управління та ін. За таких умов, слід звертати особливу увагу на забезпечення соціальної стабільності й підсилення кадрової складової економічної безпеки. З економічної точки зору кадрову безпеку митних органів доцільно розглядати як комбінацію наступних складових:

- безпека здоров'я – створення безпечних умов роботи для працівників;
- фізична безпека – захист працівників в процесі здійснення професійних обов'язків;
- фінансова безпека – належна оплата праці працівників;
- інтелектуальна безпека – забезпечення розвитку персоналу за рахунок навчання та перенавчання персоналу, участі у конференціях та профільних семінарах;
- кар'єрна безпека – встановлення чіткої відповідності працівників займаним посадам, забезпечення прозорості механізму кар'єрного зростання та присвоєння спеціальних звань;
- технологічна безпека – створення належних умов праці за рахунок забезпечення робочих місць новітніми технологіями;
- соціальна безпека – надання працівникам митних органів соціальних гарантій, зокрема, компенсаційних пакетів, надання додаткових гарантій;
- корпоративна безпека – формування високого рівня відповідальності працівників митних органів щодо збереження конфіденційної інформації, дотримання

положень Дисциплінарного статуту та правил носіння форменого одягу;

- психологічна безпека – забезпечення сприятливого мікроклімату в колективах, здорової конкуренції, між працівниками, єдності інтересів щодо реалізації стратегічних цілей функціонування митної служби.

У роботі [6] автор пропонує розглядати інтелектуально - кадрову безпеку з таких позицій :

- вона пов'язана з можливістю забезпечення всебічного динамічного розвитку персоналу через максимально повне використання його потенціалу та створення конкурентних переваг;

- вона пов'язана із здатністю забезпечувати потреби підприємства в персоналі;

- обов'язковою умовою є її здатність забезпечувати сприятливі показники соціального розвитку підприємства;

- необхідно зберегти життєдіяльність і забезпечити подальший розвиток персоналу, підвищити його кадровий потенціал.

Серед факторів, що негативно впливають на кадрову складову економічної безпеки доцільно виділити наступні:

- плінність кадрів;
- відтік кадрів;
- старіння кадрів, зниження їх уваги та актуалізації знань;
- низька кваліфікація персоналу;
- праця за сумісництвом, що пов'язана з низькою віддачею працівника і можливим виходом конфіденційної інформації за межі організації.

Для забезпечення ефективності функціонування кадрової складової економічної безпеки особливу увагу слід приділяти системі управління кадровою безпекою, метою якої є забезпечення мінімізації витрат на формування і утримання персоналу та максимізація результатів від його використання. З метою організації дієвої системи управління даною складовою необхідно вирішити наступні завдання:

- формування чисельності та складу працівників, які відповідають специфіці діяльності установи та здатні забезпечити реалізацію її цілей;

- вибір найбільш ефективних форм залучення персоналу;

- створення необхідних організаційних та економічних умов для поєднання економічних інтересів персоналу з інтересами підприємства та його власників;

- забезпечення високих та сталих темпів зростання продуктивності й ефективності праці;

- пошук та застосування ефективних форм мотивації, зокрема, матеріального стимулювання праці персоналу;

- захист від внутрішніх та зовнішніх загроз;

- забезпечення ефективності структурних складових економічної безпеки.

Система управління повинна ґрунтуватись на належній інформаційній базі, зокрема:

- матеріалах аналізу стану використання трудових ресурсів, продуктивності праці та ефективності стимулювання персоналу;

- матеріалах дослідження та прогнозування кон'юнктури ринку праці;

- законодавчих та підзаконних актах, що регулюють трудові відносини і встановлюють державні гарантії з питань праці та її оплати, прогноз очікуваних змін;

- стратегічний план розвитку організації.

На основі проведеного дослідження доцільно зробити наступні **висновки**: однією із домінуючих компонент економічної безпеки є кадрова безпека, що дає можливість враховувати специфіку персоналу як одного із економічних ресурсів. Окрім того, кадрова компонента спрямована на врахування потреб працівників та розуміння цінності людського капіталу. Структура кадрової безпеки залежить від специфіки та мети функціонування організації, проте, серед основних її складових слід виділити: безпеку здоров'я, фізичну, фінансову, інтелектуальну, кар'єрну, технологічну, соціальну, корпоративну та психологічну безпеку.

Отже, впливаючи на кожен складову кадрової безпеки можна забезпечити її високий рівень і, як наслідок, сприяти зміцненню економічної безпеки митної сфери в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Береза З. В. Суть та складові економічної безпеки підприємства / З. В. Береза // Наука й економіка. – 2009. - № 4 (16). – С. 59-64
2. Бондаренко О. М. Показники, критерії та методи оцінки економічної безпеки авіакомпаній / О. М. Бондаренко // Наукові праці ОНАЗ : періодичний наук. зб. з радіотехніки і телекомунікацій, електроніки та економіки в галузі зв'язку. – Одеса, 2003. – С. 59 – 64.
3. Васильчик С. В. Економічна безпека підприємства та її складова в сучасних умовах / С. В. Васильчак, А.І. Веселовський // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.15. – С. 98 – 105.
4. Дмитрієв І. А. Визначення переліку складових економічної безпеки підприємства [Електронний ресурс] / І. А. Дмитрієв, А. О. Близьнюк. – Режим доступу: www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/2011_23_1/33DmBl.html.
5. Козаченко Г. В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення : [монографія] / Козаченко Г. В., Пономарьов В. П., Ляшенко О. М. – К. : Лібра, 2003. – 280 с.
6. Мандрик О. Я. Обґрунтування концептуальних характеристик інтелектуально-кадрової безпеки торговельного підприємства [Електронний ресурс] / О. Я. Мандрик. – Режим доступу: www.nbu.gov.ua
7. Мехеда Н. Г. Особливості оцінки економічної безпеки за окремими функціональними складовими [Електронний ресурс] / Н. Г. Мехеда, А. Маджула. – Режим доступу: www.rusnauka.com
8. Раздина Е. Коммерческая информация и экономическая безопасность предприятия / Е. Раздина // Бизнес-Информ. – 1997. – №24. – С. 63 – 65.

Руда Т.В., Рудніченко Є.М., Рудий А.М. Сутність та значення кадрової компоненти у процесі забезпечення економічної безпеки

Анотація. В статті визначено сутність та значення кадрової складової в складі економічної безпеки. Висвітлено структуру кадрової безпеки, наведено характеристику її елементів та визначено завдання управління нею.

Ключові слова: економічна безпека, структура безпеки, кадрова безпека.

Руда Т.В., Рудніченко Е.Н., Рудий А.М. Сущность и значение кадровой составляющей в процессе обеспечения экономической безопасности

Аннотация. В статье определена сущность и значение кадровой составляющей в составе экономической безопасности. Освещены структура кадровой безопасности, приведена характеристика ее элементов и определены задачи управления ею.

Ключевые слова: экономическая безопасность, структура безопасности, кадровая безопасность.

Ruda T., Rudnichenko E., Rudyu A. The essence and importance of human resources component in the process of economic security

Summary. The article explains the purpose and meaning of human resources component within economic security. Deals with the structure of personnel safety, the characteristics of its elements and defined task management.

Keywords: economic security, security structure, personnel safety.

